

Превод от английски език

АКТУАЛИЗИРАН НА 26 МАРТ 2020 Г.

**КОНСУЛТАТИВЕН ДОКУМЕНТ НА МФФ
ПО ВЪПРОСИ НА ЗДРАВЕТО**

**COVID-19:
НАСОКИ ЗА ФАРМАЦЕВТИ И
РАБОТЕЩИТЕ В АПТЕКИ**

МЕЖДУНАРОДНА ФЕДЕРАЦИЯ ПО ФАРМАЦИЯ

COVID-19:

НАСОКИ ЗА ФАРМАЦЕВТИ И РАБОТЕЩИТЕ В АПТЕКИ

МФФ ще актуализира настоящите временни насоки при получаване на още информация.

Съдържание

Цел на настоящия документ	2
Задължения и роля на аптеките в общността	2
Задължения и роля на болничната аптека	2
Дейности в аптеките	3
Аптечен персонал	3
Дейности и помещения в аптеките: осигуряване на безопасност и непрекъснатост на обслужването	3
Профилактични мерки	6
Използване на маски: Препоръки за персонала на аптеките и за обществеността	7
Съвети към обществеността	12
Препоръки за амбулаторни пациенти	12
Намеса на аптеките и консултиране на пациенти	13
Изолиране и насочване на пациенти	15
Домашни грижи за пациенти със съмнения за COVID-19, които имат леки симптоми	16
Диагностично тестване за COVID-19 на съмнителни случаи при хора	16
Осигуряване на запаси и достъп до ключови лекарства, оборудване и съоръжения	18
Почистване и дезинфекция	18
Контрол на заразата: други предпазни мерки	19
Контрол на заразата: измиване на ръцете и дезинфекция на ръцете	20
Как се приготвят форми за дезинфекция на ръцете на спиртна основа	21
Аптеката като информационен ресурс	21
Намаляване на опасенията: пътувания	21
Библиография	23
ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на ключови лекарства за лечение на COVID-19	25
ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Списък на ключови съоръжения, оборудване и лични предпазни средства за инфекции с COVID-19	26
ПРИЛОЖЕНИЕ 3: Насоки на СЗО за производство на място на форми за дезинфекция на ръцете	27
ПРИЛОЖЕНИЕ 4: Жизнеспособност на SARS-CoV-2 в аерозоли и по различни повърхности, и списък на дезинфектанти за обичайно замърсявани предмети	30
Валидност	31
Благодарности	31

Цел на настоящия документ

От месец декември 2019 г. насам, епидемия от нов човешки коронавирус се разпространи в много държави и стана причина за хиляди заболяли и смъртни случаи. Болестта се нарича COVID-19 и се причинява от новия вирус SARS-CoV-2. Повечето заразени хора имат леки респираторни симптоми, които изчезват от само себе си, но при някои се развива по-тежко заболяване, например пневмония. Вирусът се предава чрез контакт със заразено лице или чрез капчици от дихателната система, когато заразен човек кашля или киха. Съществува по-висок риск от заразяване, ако сте били в зона на разпространение на вируса или ако сте били в близък контакт с лице, заразено с новия коронавирус. Съществува и по-висок риск, ако вече страдате от съпътстващи заболявания.

Целта на настоящия документ е да предостави важна информация и насоки за фармацевтите и работещите в аптеките относно пандемията от COVID-19 както в контекста на първичната здравна помощ (т.е. аптеките от открит тип), така и в аптеките в болничните заведения.

Заразяването с коронавирус може да бъде предотвратено и епидемията може да бъде спряна с активното участие на лицата, вземащи решения, специалистите в сферата на здравеопазването, средствата за масово осведомяване и обществеността. Това беше доказано при предишните епидемии от коронавирус през 2003 г. от SARS-CoV (коронавирус, причиняващ тежък остър респираторен синдром) или през 2012 г. от MERS-CoV (коронавирус причиняващ Близоизточен респираторен синдром). Целта на настоящия документ е да съдейства на фармацевтите и работещите в аптеките за предотвратяване на разпространението на заболяването и за ефективната борба с него в системата на здравеопазването.

Задължения и роля на аптеките в общността

Аптеките в засегнатите, и в незасегнатите от епидемия държави често са първата точка на контакт със здравната система за лица със здравословни проблеми или такива, които просто се нуждаят от информация и надеждна консултация.

Фармацевтите имат редица задължения, между които:

- Да осигурят подходящи запаси и снабдяване със съответните количества фармацевтични продукти и артикули, като лекарства, маски и др.;
- Да информират и образоват обществеността;
- Да предоставят консултации;
- Да дават справки;
- Да подпомагат профилактиката на заболяванията;
- Да подпомагат контрола на заразяването.

Освен функциите по отношение на COVID-19, аптеките предоставят и важна обществена услуга за цялото население чрез доставянето на лекарства и фармацевтични грижи. Осигуряването на непрекъснатост на тази услуга е от съществено значение.

В някои държави като [Франция](#) и [Португалия](#), аптеките са оправомощени да предоставят многократно лекарства, предписани на пациенти с хронични състояния, за да се намали необходимостта от посещения при лекар и да се освободят ресурси.

Асоциацията на американските фармацевти също [призовава](#) застрахователите в здравната сфера и управителите на програми за субсидиране на фармацевтични продукти незабавно да премахнат / да отменят всякакви административни бариери.

Задължения и роля на

Болничните аптеки и в засегнатите, и в незасегнатите от епидемия зони играят важна роля за:

болничната аптека

- Осигуряване на адекватни запаси и снабдяване със съответни количества лекарства и други медицински продукти и артикули, за да отговорят на търсенето, включително маски, термометри, очила и друго необходимо оборудване. Осигуряване на адекватни доставки на такива продукти, ако те не са предмет на управление от страна на болничната аптека;
- Сътрудничество с други професионалисти в сферата на здравеопазването за предоставяне на грижи и подкрепа за пациентите;
- Вътреболнична профилактика и контрол на заразите;
- Информирание и предоставяне на консултации;
- Осигуряване на отговорно използване на доставените лекарствени продукти. Например, правилно носене на маски от здравните специалисти и правилното им сваляне, за да се избегне замърсяване;
- Фармакологична бдителност и проследяване на резултатите от лечението.

По време на пандемията, в допълнение към аптеките от открит тип и функциите по отношение на COVID-19, болничните аптеки предоставят важна услуга за пациентите (и хоспитализирани, и амбулаторни) и медицинските екипи чрез доставяне на лекарства и фармацевтични грижи. Осигуряването на непрекъснатост на тази услуга е от съществено значение.

Дейности в аптеките

Аптечен персонал

Независимо, че е важно целият аптечен персонал да е запознат с настоящите насоки и съвети, оценката на риска за пациента от COVID-19 сред населението трябва да се осъществява от фармацевтите. Те са отговорни и за правилното насочване на съмнителните случаи към съответните здравни заведения и власти.

Очевидно съществува възможност фармацевтите, които работят на първа линия, да бъдат изложени на COVID-19. Те контактуват с пациенти, които е вероятно да са заразени, затова здравните работници трябва да вземат мерки да защитят и себе си.

Целият екип в аптеката трябва да бъде обучен за действие не само при съмнение за инфекция с COVID-19, но и да подпомага прилагането на мерки за профилактика на инфекцията сред обществеността. Затова се препоръчва целият екип на аптеката да премине обучение за:

- Техническа и научна информация за COVID-19, по-конкретно за симптоми, инкубационен период и начини на предаване на вируса;
- Епидемиологична информация за засегнатите зони. За актуализирани данни за броя на потвърдените случаи по държави посетете уеб страницата <https://www.worldometers.info/coronavirus/> или уеб страницата, разработена от Центъра за наука за системите и инженерство на университета „Джон Хопкинс“.
- Информация за профилактични мерки, включително информация за дезинфектанти и правилна хигиена на ръцете – и ако е необходимо, хигиена на лицето;
- Информация как да се действа при съмнителен случай, включително стратегии, които всяка аптека трябва да реализира;
- Информационни материали на разположение (информационни брошури, блок схеми за етапи на намеса и уебсайтове с точна информация). (Centro de Informação do Medicamento - CEDIME Portugal, 2020)

Дейности и

Професионален надзор / отговорен фармацевт

В случай, че **отговорният** фармацевт не може да осигури своето присъствие в

**помещения в аптеките:
осигуряване на
безопасност и
непрекъснатост на
обслужването**

аптеката, те могат да бъдат поети от втори фармацевт, който може да е част от персонала на аптеката. Този „втори“ фармацевт трябва да поеме отговорността за надзора на всички дейности на аптеката и целия персонал.

Работно време

В случай че аптеката не може да осигури нормалното си работно време поради липса на персонал заради COVID-19, новото работно време трябва да бъде съобщено на обществеността на видно място (напр. отвън на аптеката). Новото работно време трябва да осигури минимално обслужване по отношение на снабдяването с лекарства.

Обслужване на пациенти / клиенти

За да се осигури непрекъснатост на снабдяването с лекарства и предоставянето на услуги за места, в които има само една аптека в определен радиус (който може да е различен за различните държави), контактите с пациенти / клиенти трябва да бъдат сведени до минимум през малък прозорец на фасадата или вратата, като тези, които често се използват за обслужване през нощта.

През зоната за отпускане на лекарства може да бъде поставено защитно стъкло или на земята да бъдат поставени знаци, които да указват разстоянието от 1-2 метра между клиентите и персонала. Ако не е възможно реализирането на никоя от тези мерки, пациентите / клиентите не бива да влизат в аптеката и на фармацевтите се препоръчва да използват индивидуално защитно оборудване, включително маски и очила, когато е необходимо.

Като цяло, на аптеките се препоръчва да отпускат лекарствата през такова гише, когато е необходимо, за да се сведе до минимум контактът, като същевременно се осигурява непрекъснатост на обслужването.

За да се избегне струпването на хора в аптеката, пациентите и клиентите трябва да бъдат помолени да изчакват реда си извън аптеката. При всички случаи пациентите / клиентите трябва да спазват разстояние от 1–2 метра помежду си, докато чакат на опашката.

Снабдяване с лекарства

По време на пандемията аптеките трябва да дават приоритет на издаването на лекарства и медицински артикули пред несъществени продукти.

Когато е удобно, доставянето на лекарства в аптеките трябва да става без външен персонал да влиза в аптеката (или поне в служебните зони на аптеката). Освен това, използваните от дистрибуторите кашони не трябва да се почистват и дезинфектират, преди да бъдат внесени в помещенията на аптеката.

Доставка на лекарства по домовете

За да се осигури правилно снабдяване с лекарства за пациентите, и особено в малките градове, където други аптеки може да са затворили, отворените аптеки могат да организират доставка на лекарства по домовете. Аптеките, които могат да предложат тази услуга, се насърчават да правят това, особено за пациенти, които могат да са под домашна карантина или в изолация, или които са от група с по-висок риск или с намалена подвижност.

В случай на доставка по домовете лицето, което отговаря за фактическата доставка, трябва да избягва пряк контакт с пациенти или техни лични вещи. Лекарствата и другите артикули могат да бъдат оставяни пред вратата на пациента / клиента или на друго определено място и доставчикът трябва да се премести на безопасно разстояние от 1–2 метра, като същевременно се увери, че лекарствата са прибрани от пациента или от упълномощено лице.

Италианската Федерация на собствениците на аптеки в общността (FEDERFARMA)

установи партньорство с италианския Червен кръст за безплатни доставки 24 часа в денонощието за пациенти над 65 години или под карантина или изолирани в дома си. (Federfarma, 2020)

Когато е уместно и възможно, аптеките могат да си сътрудничат с болниците за доставяне на необходимите лекарства. (INFARMED - Autoridade Nacional do Medicamento e Produtos de Saúde, 2020)

Зони с достъп

1. Достъпът до продукти за самостоятелен избор от клиентите трябва да бъде ограничен, за да се избегне допирът на множество хора до тези продукти. Достъпът до тях трябва да се осъществява само от персонала на аптеката.

Уведомления за пациенти / клиенти

Поставете бележка на входа на аптеката с основните препоръки, с които пациентите / клиентите трябва да се съобразят, преди да влязат, като:

1. Дезинфектирайте ръцете си при влизане в аптеката;
2. Спазвайте разстояние от 1–2 метра между вас и другите клиенти, и който и да е от персонала на аптеката;
3. Не излизайте извън маркировката на пода, ако има такава;
4. Ако кихате или кашляте, покрийте носа и устата си с носна кърпа (която трябва да изхвърлите в подходящ контейнер и да не използвате повторно) или със сгънат лакът;
5. Избягвайте ръкостискания и близък контакт, докато сте в аптеката;
6. Подгответе предварително рецептите, които след да бъдат изпълнени.

На щанда

1. Когато е възможно, определяйте по един служител на работно място или на щанда и избягвайте разменянето на местата им.
2. Целият персонал на аптеката, който е на щанда, се насърчава да носи лицева маска за допълнителна защита и за тях, и за обществеността.
3. Оставете на щанда само предмети от съществено значение.
4. Избърсвайте и дезинфектирайте щанда след всеки клиент / пациент.
5. Дръжте под ръка разтвор на спиртна основа за дезинфекциране на ръцете след обслужване на всеки пациент / клиент.
6. Когато е възможно, насърчавайте пациентите да поръчват лекарствата си през уеб страницата на аптеката (в зависимост от компетентността) и да им бъдат доставяни до дома или до работното им място.

Социално дистанциране

1. Ограничете броя на пациентите / клиентите, които са едновременно в аптеката по всяко време.
2. Установете безопасно разстояние от най-малко 1 метър (за предпочитане повече), когато обслужвате пациент.
3. Ако е необходимо, може да се използва табла за вземане на рецептата, за предаване на лекарствата и за извършване на плащането, за да се преодолява това разстояние.
4. Посъветвайте пациентите да поддържат безопасно разстояние от най-малко 1 метър помежду си, докато чакат, и използвайте маркировъчна лента на пода, за да указвате къде да застанат.

Посъветвайте пациентите / клиентите:

1. Да избягват дълъг престой в аптеката.
2. Да избягват посещения в аптеката, ако са възрастни или имат съпътстващи заболявания. Когато е възможно, такива пациенти трябва да помолят член на семейството, приятел или съсед да отиде до аптеката вместо тях. (Associação Nacional das Farmácias de Portugal, 2020)

Препоръки за фармацевтични услуги и дейности в аптеката

1. Изследвания на място (измерване на кръвно налягане, холестерол, гликемия), тестове за бременност или инжекционно поставяне на ваксина или лекарства (при наличие на разрешително) и всякакви други услуги, които изискват пряк контакт с пациент, трябва да се извършват с допълнителни предпазни мерки, като използване на маска и ръкавици.
2. Може да се наложи услугите, споменати в предишната точка, да бъдат ограничени или прекратени, ако представляват риск за здравето на екипа (напр. от пациенти със симптоми или инфекция на дихателните пътища).

Препоръки за екипа на аптеката

1. За да се осигури непрекъснатост на дейността на аптеката, се препоръчва екипът да бъде разделен на смени, когато е възможно (например една сутрин и една следобед), с евентуално затваряне на аптеката между тях, за дезинфекция на цялата аптека, като се осигури хората от двете смени да не се засичат.
2. Служители със заболявания, които компрометират имунната им система, трябва да носят маски и е за предпочитане да изпълняват задачи във вътрешните помещения на аптеката. Трябва да се налагат строги мерки за хигиена.
3. Служителите трябва да сменят престилките си по-често.
4. Носенето на аксесоари, като гривни, часовници и пръстени, трябва да се избягва.
5. Дългата коса или брада намалява ефективността на маските.
6. Когато е необходимо да се сложи маска и/или очила, трябва да се вземат мерки за хигиена и дезинфекция на ръцете преди и след това.

Профилактични мерки

Фармацевтите и работещите в аптеката могат да играят ключова роля за предотвратяване на разпространението на коронавирус COVID-19, като:

- Разбират естеството на заболяването, как се предава и как да предотвратят по-нататъшното разпространение;
- Знаят как да осъществят достъп до източници на информация на национално равнище относно стратегии, свързани с COVID-19 (включително най-близкия справочен център за COVID-19), и как да поддържат актуална тази информация;
- Информират, консултират и образоват общността;
- Доставят подходящи продукти;
- Насърчават лицата и семействата със съмнителни случаи на остро респираторно заболяване COVID-19 да се самоизолират, като останат у дома, ако симптомите са леки и пациентите не спадат към групи с повишен риск (над 65-годишна възраст, подлежащи сърдечносъдови или респираторни състояния, диабет, рак или други вродени или придобити състояния, които могат да компрометират имунния отговор). Пациентите от такива групи трябва да бъдат насочвани към подходящи здравни заведения за тест за скриниране и подходящо последващо лечение.

Центровете за първична медицинска помощ, аптеките или други здравни заведения (включително такива практикуващи традиционна медицина), които не разполагат с такава среда и оборудване, могат да играят ключова роля за профилактика на заболяването, но не са подходящи заведения за лечение или грижи за пациенти с COVID-19.

Опитите за лечение на пациенти в неадекватна среда могат да изложат професионалните медицински работници и други лица на риск, който те трябва да се стремят да сведат до минимум.

В допълнение, ръководството на аптеката може да разгледа и следните мерки

(Chinese Pharmaceutical Association, 2020):

1. Разработване на планове и работни процеси за извънредни ситуации;
2. Провеждане на пълно обучение на персонала;
3. Насочване на вниманието към здравословното състояние на фармацевтите;
4. Защита на персонала в аптеката;
5. Засилване на мониторинга на инфекции от страна на фармацевтите;
6. Осигуряване на адекватно управление на почистването и дезинфекцията;
7. Засилване на работата с пациентите;
8. Повишаване на нивото на образование на пациентите;
9. Засилване на контрола на излагане на въздействието на инфекцията;
10. Засилване на контрола върху медицинските отпадъци.

Подробни насоки по всяка точка са предоставени от Китайската фармацевтична асоциация в съответен документ, който може да се намери на [специализираната уеб страница на МФФ](#).

Използване на маски: Препоръки за персонала на аптеките и за обществото

Последните научни изследвания показват, че инфекциозните аерозолни частици могат да просъществуват във въздуха до три часа (Neeltje van Doremalen, 2020). Процедури, при които има вероятност да се появят инфекциозни аерозоли, включват предоставяне на медицински грижи, катотрахеална интубация, неинвазивна вентилация, трахеотомия, кардиопулмонална реанимация, ръчна вентилация преди интубация и бронхоскопия (World Health Organization, 2020). При кихане или кашляне, въпреки различните размери, големите капчици съставляват по-голямата част от общия обем капчици, изхвърлени от дихателните пътища, и тенденцията е те да падат бързо на земята. При кихане и кашляне, обаче, се образуват и аерозоли, които са достатъчно малки, за да останат известно време във въздуха и да бъдат вдишани от други хора. Въпреки това, те се повлияват от редица фактори, включително гравитация, посока и сила на локални въздушни потоци, температура и относителна влажност (които влияят и на размера, и на масата на капчиците, поради изпаряване) (World Health Organization, 2009).

Препоръки за фармацевти и работещите в аптеки

Според Администрацията на САЩ по професионална безопасност и здраве, персоналет в аптеките може да се счита за изложен на среден риск от зараза с COVID-19, тъй като има чест и/или близък контакт с хора (т.е. до 6 фута/1,8 метра), които е възможно да са заразени с SARS-CoV-2, но които не са потвърдени или съмнителни пациенти с COVID-19. В зони/държави без предаване на вируса понастоящем, е възможно работниците от тази рискова група да имат чести контакти с пътуващи, които се връщат от места по света, където има широко разпространено предаване на COVID-19. В зони, в които има предаване на вируса в общността, работниците от тази категория е възможно да имат контакт с широката общественост (напр. в училища, работна среда с голяма гъстота на населението и някои сгради с голям обем търговия на дребно). (US Department of Labor - Occupational Safety and Health Administration, 2020)

Като се има предвид, че предаването се е осъществявало от лица без симптоми и/или лица преди да проявят симптоми (Ruiyun Li, 2020), и честите контакти на фармацевтите и работещите в аптеките с обществеността (включително заразени лица), **разумно е да се препоръча персоналет в аптеките да носи маски, за да се предпази от заразата и за да се избегне по-нататъшно разпространяване в случай, че самият персонал на аптеката се зарази.**

След като са работници със среден риск от излагане на инфекция, е необходимо те да носят комбинация от ръкавици, престилка, маска за лице и/или предпазен щит за

лице или очила. Но носенето на маска, използването на ръкавици и защитата на очите за служителите в категорията на среден риск се различават в зависимост от вида на работата, резултатите от оценката на риска от страна на работодателя и видовете излагане на взаимодействие на работното място. (US Department of Labor - Occupational Safety and Health Administration, 2020)

При всички случаи, от първостепенна важност е фармацевтите и работещите в аптеките да се предпазят допълнително от инфекция, като спазват безопасно разстояние от 1-2 метра от пациенти и граждани, като използват правилно лични предпазни средства и дезинфекцират всякакви повърхности, които биха могли да бъдат докоснати от пациенти или граждани.

Носенето на медицинска маска е една от профилактичните мерки за ограничаване на разпространението на някои респираторни заболявания, включително COVID-19. **Обаче използването на маска само по себе си не е достатъчно, за да осигури адекватно ниво на защита** и трябва да бъдат взети и други, също така важни мерки.

Ако се носи правилно, маската за лице помага да бъдат спрени секретите от дихателните пътища на носещия и предпазва от замърсяване други лица и повърхности (това често се нарича контрол на източника). (Centers for Disease Control and Prevention, 2020). Ако се използват маски, това трябва да е съчетано с хигиена на ръцете и други мерки за контрол и профилактика на инфекцията, за да бъде предотвратено предаване на COVID-19 от човек на човек.

СЗО препоръчва на здравните работници:

- Да носят медицинска маска, когато влизат в стая, в която са приети пациенти със съмнение или потвърдена инфекция с COVID-19, и във всяка ситуация на предоставяне на грижи за съмнителен или потвърден случай;
- Да носят конкретен респиратор със защитни характеристики най-малко като сертифициран по стандарт №95 от Националния институт на САЩ по безопасност и хигиена на работното място (NIOSH), по стандарт FFP2 на Европейския съюз (ЕС) или равностоеен, когато извършват процедури, при които се образуват аерозолни частици, като трахеална интубация, неинвазивна вентилация, трахеотомия, кардиопулмонална реанимация, ръчна вентилация преди интубиране и бронхоскопия. (World Health Organization, 2020) – последната препоръка се отнася за медицински професионалисти в болнични отделения.

За фармацевти, работещи в болници и здравни заведения

В ролята си на консултанти относно правилното и отговорно използване на фармацевтични продукти от персонала на болничните отделения, болничните фармацевти трябва да са запознати с препоръките за използване на маски.

Центровете на САЩ за контрол и профилактика на заболявания (CDCs) са публикували насоки за три ключови фактора за ефективността на респиратора:

1. Респираторът трябва да бъде поставен правилно и да бъде носен по време на излагане на въздействие.
2. Респираторът трябва да приляга плътно към лицето на ползвателя, за да няма пролуки между кожата на ползвателя и уплътнението на респиратора.
3. Филтърът на респиратора трябва да задържа повече от 95% от частиците във въздуха, който преминава през него. (Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

За насоки относно правилно (и неправилно) използване на респиратори, вж. цитираната [брошура на CDC](#).

Използване на респиратор

- Използвайте респиратор, който е със защитни характеристики най-малко като тестван и сертифициран от NIOSH лицеви респиратор с филтър N95 за еднократна употреба, преди влизане в стая с пациенти или зона за оказване на медицинска помощ.
- Респираторите за еднократна употреба трябва да се свалят и изхвърлят след излизане от стаята на пациента или зоната за медицинска помощ и затваряне на вратата. След като изхвърлите респиратора, вземете мерки за хигиена на ръцете.
- Ако се използват респиратори за многократна употреба (напр. респиратор с електрическо задвижване и пречистване на въздуха /PAPR), преди повторната им употреба те трябва да бъдат почиствани и дезинфекцирани съобразно инструкциите на производителя за повторна употреба.
- Използването на респиратори трябва да е в контекста на пълна програма за защита на дихателните пътища в съответствие със стандартите за защита на дихателните пътища на Администрацията по професионална безопасност и здраве (OSHA). Персоналът трябва да одобрен от медицинска гледна точка и да премине тестове за прилягане на респираторите, ако се използват респиратори с плътно прилягащи лицеви маски (напр. сертифициран от NIOSH респиратор N95 за еднократна употреба) и да бъде обучен за правилно използване на респиратори, безопасно сваляне и изхвърляне, и медицински противопоказания за използване на респиратори.

В допълнение, и особено по време на пандемия, фармацевтите и работещите в аптеки трябва да се съобразяват с обичайните препоръки по отношение на хигиената: късата или прибрана коса, избягването на дълги бради и избягването на използване на бижута, часовници и гримове допринасят за по-добра профилактика и по-ефективно използване на маски, респиратори и очила.

Препоръки за обществеността

По отношение на използването на маски от обществеността доказателствата показват, че COVID-19 може да се предава преди появата на симптоми, предаването в общността може да бъде намалено, ако всички носят лицеви маски, включително хора, които са заразени, но нямат симптоми и са заразни. Няма обаче достатъчно доказателства, че лицевите маски могат да осигурят ефективна защита срещу респираторните инфекции. Освен това, използването на лицеви маски от широката общественост задълбочава световния недостиг в снабдяването с лицеви маски, предизвиква повишаване на цените и излага на риск от ограничаване доставките за медицинските специалисти, които са на първа линия. (Shuo Feng, 2020)

Междувременно здравните власти трябва да оптимизират разпределението на лицеви маски и да дадат приоритет на здравните работници на първа линия и на най-уязвимите групи в общността, които са по-податливи на инфекции и смъртност, ако са инфектирани, включително по-стари възрастни хора (особено тези над 65 години) и хора със съществуващи здравословни проблеми. Следва да се отбележи, че неправилното използване на лицеви маски, напр. многократно използване на маски за еднократна употреба, може да застраши предпазния ефект и дори да увеличи риска от зараза. (Shuo Feng, 2020)

Би било разумно да се препоръча хората под карантина да носят лицеви маски, ако трябва да излязат от дома си по някаква причина, за да се предотврати евентуално предаване на зараза без наличие или преди поява на симптоми. Освен това уязвимите групи, като по-стари възрастни хора и такива със съществуващи здравословни проблеми, трябва да носят маски, ако има такива. (Shuo Feng, 2020)

В резюме, МФФ препоръчва населението да носи маски при следните обстоятелства:

- При полагане на грижи за лице със съмнение за зараза с COVID-19.
- При наличие на симптоми като кашляне, кихане или висока температура.

- Ако са хора от групи с по-висок риск, включително по-стари възрастни хора (особено тези над 65 години) и хора със съществуващи здравословни състояния, когато са навън на обществени места или в присъствието на други хора.
- Когато са под карантина (т.е. в профилактична изолация след контакт с потвърден или евентуално положителен случай на COVID-19), ако е необходимо да излязат от дома си по някаква причина, за да се предотврати евентуално предаване на инфекцията без наличие или преди поява на симптоми.

Трябва да се отбележи, че:

- Маските са ефективни само когато се използват в комбинация с често почистване на ръцете с препарат на спиртна основа или със сапун и вода.
- Ако хората носят маска, трябва да знаят как правилно да я носят и да я изхвърлят. (World Health Organization, 2020)

Как се поставя, използва, сваля и изхвърля маска

1. Преди да докоснете маската, почистете ръцете си с препарат за почистване на ръцете на спиртна основа или със сапун и вода.
2. Преди да си сложите маската, проверете я за скъсвания и дупки.
3. Ориентируйте се коя страна е горната (обикновено има метална лента или твърд ръб).
4. Уверете се, че маската е с правилната страна навън (обикновено това е оцветената страна).
5. Поставете маската на лицето си. Притиснете металната лента или твърдия ръб на маската, за да прилепне към формата на носа.
6. Уверете се, че маската покрива устата и брадата ви.
7. След употреба свалете маската; махнете еластичните ленти иззад ушите си, като същевременно държите маската далече от лицето и дрехите си. Избягвайте докосването на евентуално замърсените повърхности на маската.
8. Изхвърлете маската в затворен контейнер незабавно след употреба.
9. След като сте докосвали или изхвърлили маската, вземете мерки за хигиена на ръцете. Използвайте препарат за почистване на ръцете на спиртна основа или, ако са видимо замърсени, измийте ръцете си със сапун и вода (World Health Organization, 2020). Ако е възможно, измийте и лицето си.

Медицинските маски могат да се използват за предотвратяване на разпространението на респираторни инфекции.

Има 2 главни типа медицински маски: **лицеви маски** и **респиратори N95**.

Лицева маска

Респиратор N95

Лицевите маски прилягат по-свободно и не позволяват на носещия ги да разпространява големи пръски и капки, когато кашля или киха.

Респираторите N95 прилягат плътно и не позволяват на носещия ги да вдишва по-малки, въздушно-преносими заразни частици.

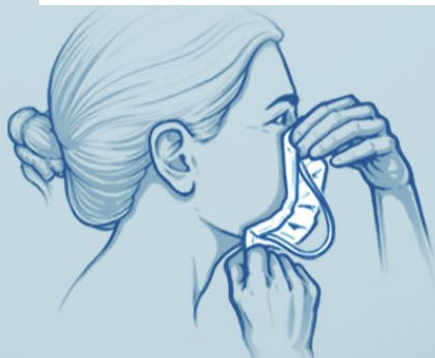
Респираторите N95 не се препоръчват за използване от широката общественост.

Лицевите маски трябва да се използват само от

- ✓ Лица със симптоми на респираторни инфекции като кашляне и кихане, а понякога и висока температура.
- ✓ Здравни работници.
- ✓ Лица, които се грижат за или са в близък контакт с някой с респираторна инфекция.

Как да използвам лицева маска?

- 1 Преди да си сложите лицева маска, измийте ръцете си в продължение на поне 20 секунди.
- 2 Поставете маската върху носа и устата си. Уверете се, че приляга плътно, без хлабини, и притегнете ластичите или лентите.

- 3 Не докосвайте предната част на лицевата маска. Ако я докоснете, измийте ръцете си в продължение на поне 20 секунди.
- 4 Свалете лицевата маска, без да пипате предната част. Изхвърлете я в затворен контейнер.
- 5 Измийте отново ръцете си в продължение на поне 20 секунди.

Изображение от: Angel N. Desai, and Preeti Mehrotra. JAMA, 2020-03-04. doi:10.1001/jama.2020.2331

Три ключови фактора, необходими за ефективността на респиратора

Изображение от: Ronald Shaffer, PhD; Jaclyn Krah Cichowicz, MA; Ginger Chew, ScD; and LCDR Joy Hsu, MD, MS. CDCs, 2018. <https://blogs.cdc.gov/niosh-science-blog/2018/01/04/respirators-public-use/>

Съвети към общността Лицата без респираторни симптоми трябва:

1. Да избягват големи струпвания на хора и закрити помещения с много хора;
2. Да спазват дистанция от най-малко 1-2 метра от всяко лице, което има респираторни симптоми на COVID-19 (напр. кашлица, кихане) и всяко лице изобщо, когато в общността има предаване на заболяването;
3. Да предприемат често действия за поддържане на хигиена на ръцете, като използват препарат за почистване на ръцете на спиртна основа, ако ръцете не са видимо замърсени, или сапун и вода, когато ръцете са видимо замърсени;
4. При кашляне или кихане да прикриват устата и носа си със сгънат лакът или кърпичка, да изхвърлят незабавно кърпичката след употреба и да предприемат действия за хигиена на ръцете си;
5. Да се въздържат от докосване на устата, носа и очите, преди да измият ръцете си;
6. Да избягват посещения при възрастни хора по домовете им или в домове за стари хора, тъй като те са особено уязвими от COVID-19.

Допълнителни насоки могат да бъдат намерени на уеб страницата на CDC's Временни препоръки за профилактика и контрол на заразата за пациенти с съмнение за или потвърдено заболяване от коронавирус 2019 (COVID-19) в здравни заведения. (Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

Препоръки за амбулаторни пациенти

Основните принципи за профилактика и контрол на заразата и стандартните предпазни мерки трябва да се прилагат във всички здравни заведения, включително такива за амбулаторни пациенти и за първична медицинска помощ. По отношение на COVID-19 трябва да се вземат следните мерки:

- Медицински триаж и ранно разпознаване на случаи;
- Наблягане върху хигиената на ръцете, респираторната хигиена и медицински маски за използване от пациенти с респираторни симптоми;
- Правилно използване на предпазни мерки срещу контакт и капчици при всички съмнителни случаи;
- Определяне на приоритети в грижите за пациенти със симптоми;
- Когато е необходимо пациентите със симптоми да чакат, трябва да им се осигури отделна зона за изчакване;
- Научете пациентите и семействата им как да разпознават отрано симптомите, какви основни предпазни мерки да използват и към кое здравно заведение да се насочат. (World Health Organization, 2020)

Намеса на аптеките и консултиране на пациенти

Поради своята достъпност и широкото им географско разпространение в повечето страни, аптеките от открит тип често са първата точка на контакт на широката общественост със системата на здравеопазването – и това включва ситуации на епидемии от заболявания и пандемии. Следователно на аптеките е отредена ключова роля не само в осигуряването на достъп до лекарства и медицински артикули, но и в общественото здравеопазване, а именно като информират обществеността за профилактични мерки, за поведенчески предпазни мерки и в оценката на риска, за ранното откриване и насочване на лица, за които има съмнение, че са изложени на по-висок риск от заразяване.

Важно е фармацевтите да осигурят спокойствие за обществеността като цяло, за да могат хората да предпазят себе си и другите въз основа на солидни научни доказателства и разумно поведение, а не под натиска на паниката.

При всички случаи, от първостепенна важност е фармацевтите и работещите в аптеките да се предпазят от заразяване, като поддържат безопасно разстояние до пациентите и гражданите, и като дезинфекцират често всички повърхности, които биха могли да бъдат докоснати от тях.

Тъй като заразяването може да стане от лица без симптоми или преди проявата на симптоми (Ruiyun Li, 2020), препоръчват се предпазни мерки по отношение на ВСИЧКИ клиенти и пациенти, които влизат в аптеката.

Въз основа на преценката на симптомите на лицето и историята на скорошните пътувания и/или контакти с потвърдени или съмнителни случаи на COVID-19, фармацевтите трябва да преценят риска и съответно да се намесят / да консултират, съобразно таблицата по-долу. (Centro de Informação do Medicamento - CEDIME Portugal, 2020).

Трябва да се има предвид, че в голям брой държави заразяването в местната общност се е превърнало в главна форма на пренасяне на заболяването. Затова, независимо че историята на пътуванията в засегнати зони все още е важен критерий в държави с малко случаи или в начален етап на епидемията, тя вече не е важен критерий за триаж в държави с предаване на заболяването в общността.

Критерии	Намеса
• Няма симптоми (кашлица, висока температура или затруднено дишане) И • Няма известни скорошни контакти с потвърдени или съмнителни случаи на COVID-	• Осигурете спокойствие; • Посочете профилактични мерки; • Препоръчайте социално дистанциране, изолация у дома и избягване на несъществени пътувания (в страната и чужбина), когато е възможно. • Дайте информация и съвети въз основа на

19 и няма скорошни пътувания до засегнати зони.	доказателства (устно и/или писмено).
- Симптоми (кашлица, висока температура или затруднено дишане) И - Няма известни скорошни контакти с потвърдени или съмнителни случаи на COVID-19 и няма скорошни пътувания до засегнати зони.	- Осигурете спокойствие; - Информирайте за възможен риск от COVID-19; - Когато е възможно, изолирайте пациента в отделна стая; - Не извършвайте физически преглед на пациента; - Засилете мерките за собствена защита, включително използване на подходящ респиратор, ръкавици и очила; - Посочете мерки за предотвратяване на по-нататъшно предаване, включително използване на лицева маска от пациента; - Препоръчайте стриктно социално дистанциране (включително по отношение на семейството и близки роднини), домашна карантина и избягване на всякакви пътувания (в страната и чужбина) в продължение на най-малко 14 дни; - За лица от групи с по-висок риск, посъветвайте ги да се свържат с телефонен номер за спешни случаи или с „гореща“ телефонна линия, или със съответното здравно заведение за изследвания и последващи грижи и лечение. - Дайте информация и съвети въз основа на доказателства (устно и/или писмено).
- Няма симптоми (кашлица, висока температура или затруднено дишане) И - Известни са скорошни контакти с потвърдени или съмнителни случаи на COVID-19, и/или има скорошни пътувания до засегнати зони.	- Осигурете спокойствие; - Информирайте за възможен риск от COVID-19; - Препоръчайте стриктно социално дистанциране, домашна карантина и избягване на всякакви пътувания (в страната и чужбина) в продължение на най-малко 14 дни; - Препоръчайте проследяване на скорошните контакти; - В случай че се появят симптоми в рамките на 14 дни след контакт с потвърден или съмнителен случай, свържете се с номер за спешни случаи или „гореща“ линия и следвайте съответните инструкции. - Дайте информация и съвети въз основа на доказателства (устно и/или писмено).

• Симптоми (кашлица, висока температура или затруднено дишане) И • Известни са скорошни контакти с потвърдени или съмнителни случаи на COVID-19, и/или има скорошни пътувания до засегнати зони.	• Осигурете спокойствие; • Информирайте за възможен риск от COVID-19; • Когато е възможно, изолирайте пациента в отделна стая; • Не извършвайте физически преглед на пациента; • Засилете мерките за собствена защита, включително използване на подходящ респиратор, ръкавици и очила; • Посочете мерки за предотвратяване на по-нататъшно предаване, включително използване на лицева маска от пациента; • Препоръчайте стриктно социално дистанциране (включително по отношение на семейството и близки роднини), домашна карантина и избягване на всякакви пътувания (в страната и чужбина) в продължение на най-малко 14 дни; • За лица от групи с по-висок риск, посъветвайте ги да се свържат с телефонен номер за спешни случаи или с „гореща“ телефонна линия, или със съответното здравно заведение за изследвания и последващи грижи и лечение. • Дайте информация и съвети въз основа на доказателства (устно и/или писмено).
• Планове за неизбежни пътувания до засегнати зони или контакт с потвърдени или съмнителни случаи на COVID-19.	• Осигурете спокойствие; • Информирайте за ситуацията и начини на предаване; • Посочете профилактични мерки (по-специално често миене на ръцете и избягване на докосване на лицето); • Посочете мерки за собствена защита, включително използване на подходящ респиратор; • Дайте информация и съвети въз основа на доказателства (устно и/или писмено).

Лица, които се чувстват неразположени, трябва да бъдат посъветвани да си останат у дома и да приложат общите профилактични мерки за повечето инфекции на дихателните пътища (вж. специалния раздел по-долу).

Протоколът в горната таблица е представен и във формат на списък с обобщени насоки, който може да бъде изложен в аптеката за запознаване на персонала (предоставен е като отделен файл).

Изолиране и насочване на пациенти

Ако подозирате, че някой може да има COVID-19, окуражете го и му помогнете да остане у дома под карантина или да потърси незабавно подходящо медицинско лечение в подходящо здравно заведение, ако симптомите са или станат тежки. СЗО не съветва семействата или общностите да се грижат за лица със симптоми на SARS-CoV-2 у дома, освен при обстоятелствата, описани в специалния раздел по-долу.

Що се отнася до насочването на съмнителните случаи, Вашите национални, регионални или местни здравни власти може да са разработили протоколи за това и е важно да се запознаете с тези процедури, да ги следвате и да съдействате за изпълнението им. Това може да включва изолация, когато е възможно, на съмнителния случай в отделна стая, и обаждане до съответните служби за спешни случаи или указания за пациента да остане изолиран у дома, както и най-близките му контакти.

Стаята за изолация в аптеката в идеалния случай трябва да има отделна баня и минимална мебелировка и предмети, необходими за комфорта на лицето по време на изчакването, за да се избегне евентуалното замърсяване на такива предмети и необходимостта да се обеззаразяват повече предмети, отколкото е необходимо. Когато са изолирани, пациентите трябва да бъдат помолени да носят медицинска маска. След като съмнителният случай напусне аптеката, стаята, в която е бил изолиран пациентът, и всички евентуално замърсени зони, например тоалетни, трябва да бъдат почистени и дезинфекцирани, като се използват подходящи продукти и процедури (вж. специални раздел по-долу).

Домашни грижи за пациенти със съмнения за COVID-19, които имат леки симптоми

СЗО препоръчва съмнителните случаи за инфекция с COVID-19 да бъдат изолирани и наблюдавани в болнична обстановка, за да се осигури и безопасност и качество на медицинските грижи (в случай че симптомите на пациента се влошат), и сигурност за общественото здраве.

Поради няколко възможни причини обаче, включително когато няма възможност за стационарни грижи или предоставянето им не е безопасно (т.е. ограничен капацитет и ресурси, които не са в състояние да удовлетворят търсенето на медицински услуги), или в случай на информиран отказ от хоспитализация може да се разгледа възможността за алтернативна обстановка (включително в дома на пациента) за предоставяне на медицински грижи.

Ако съществува такава причина, пациентите с леки симптоми и без подлежащи хронични състояния като белодробни или сърдечни заболявания, бъбречна недостатъчност или имунокомпрометирани състояния, които ги излагат на риск да развият усложнения, могат да бъдат посъветвани от медицинския персонал да останат и да бъдат обгрижвани у дома.

Освен това пациентите и членовете на домакинствата им трябва да бъдат информирани за аспектите на личната хигиена, за основните мерки за профилактика и контрол на инфекцията или как да се грижат за предполагаемия заразен член на семейството колкото е възможно по-безопасно и как да предотвратят разпространението на инфекцията сред лицата в контакт с домакинството. Те трябва да се придържат към поредица от препоръки, които могат да бъдат намерени в конкретните [насоки](#) на СЗО.

Диагностично тестване за COVID-19 на съмнителни случаи при хора

На 16 март 2020 г., генералният директор на СЗО д-р Тедрос Аданом Гебрейесус заяви, че „най-ефективният начин да предотвратите инфекциите и да спасите животи е да прекъснете веригите на предаване. И за да направите това, трябва да тествате и да изолирате. Не можете да гасите пожар със завързани очи. И не можем да спрем тази пандемия, ако не знаем кой е заразен. Ние имаме едно просто послание до всички страни: тествайте, тествайте, тествайте.“ (Ghebreyesus, 2020)

Понастоящем има няколко теста, които се предлагат на пазара или се разработват за диагностициране на COVID-19 (SARS-COV-2 инфекция), произведени в САЩ, в няколко европейски страни, в Китай, Корея и други страни. Те се основават предимно на молекулярна диагностика (техники с използване на комплексна полимеразна верижна реакция (PCR) или обратна транскрипция с полимеразна верижна реакция (RT-PCR), насочена към различни части от генома на вируса.

Разработват се и някои серологични анализи, но понастоящем те не могат да се конкурират по отношение на точността с молекулярната диагностика, особено в ранната фаза на инфекцията. Това важи в частност за пациенти, които са имунокомпрометирани, и за възрастните хора. Тази неравностойност е вярна и по отношение на аналитичната ефективност.

Ако бъде поискано да установи метод за диагностика, персоналът на дадена клинична лаборатория трябва да отправи запитване до националните здравни власти относно приложимите препоръки и изисквания. Следната връзка е към изчерпателен списък на възможности за диагностика и източник на информация за SARS-CoV-2: <https://www.finddx.org/covid-19/pipeline/>

Не всички тестове са равностойни по отношение на чувствителността поради геномната секвенция на вируса или целевия(-те) вирусен(-ни) ген(и). Понастоящем няма надеждни научни данни за установяване на класификация на чувствителността на различните диагностични тестове на пазара.

Първите „бързи“ (на място) устройства за тестване навлизат на пазара в края на март. Понастоящем аптеките от общността трябва да насочват проверяваните пациенти към своите местни или национални власти, за да знаят къде да се обръщат пациентите и за назофарингеални проби, и за диагностично тестване за COVID-19 (SARS-CoV-2).

Някои правителства, [както в Обединеното кралство](#), съветваха да не се използват такива бързи тестове, включително в аптеките, защото засега няма публикувани доказателства за надеждността и уместността на тези тестове за диагностициране на инфекция с COVID-19 в общността.

Въпреки това, поради ограничения капацитет за оборудване и съоръжения за тестове в някои страни, някои регулаторни агенции (като [Администрацията по храните и лекарствата на САЩ](#)) и правителства (например в [Испания](#), [Китай](#), [Италия](#) и [Япония](#)) одобриха и/или закупили бързи тестове, за да разширят капацитета за диагностика, необходим по време на епидемията.

След вземане на назофарингеални проби (с тампони или от носа, или от гърлото, и/или назофарингеален аспират) извършено от квалифицирани медицински сестри или лекари, и получаване в клиничните лаборатории, съществуващите тестове обикновено дават резултат за по-малко от шест часа, а наскоро разработените тестове – за по-малко от три часа.

Препоръчва се да бъдат установени критерии за приоритет на тестване, в случай че търсенето на диагностични тестове надвиши капацитета на местната лаборатория, и е възможно да се наложи триаж на заявките. Такива правила за приоритет трябва да се установяват в съответствие с или съгласно насоките на националните или регионални компетентни власти.

За фармацевтите, които работят в клинични лаборатории и които евентуално участват в диагностично тестване на проби от съмнителни случаи при хора, СЗО е разработила временни насоки, които могат да бъдат намерени [тук](#).

Персоналът на клиничната лаборатория, поради директното му излагане на контакт с евентуални пациенти, дори без симптоми, по време на вземане на кръвни проби или друга биологична течност, трябва да полага всички усилия да се предпази от замърсяване, като следва препоръките на националните здравни власти (носене на хирургически маски и други препоръки).

Клиничните лаборатории трябва да бъдат особено внимателни, когато изпращат, или да предоставят правилни насоки на клиницистите относно изпращането на

проби до избрани референтни лаборатории в техните страни, и да отправят запитвания за тях до националните компетентни власти. СЗО може да съдейства на държавите членки да идентифицират лаборатории, които могат да оказват такава подкрепа. Всички проби от тестове за COVID-19 трябва да бъдат опаковани и превозвани в съответствие с [Примерни правила на Организацията на обединените нации за превоз на вещества от категория В](#). За превоз на проби трябва да се използва опаковка UN 3373.

Допълнителни насоки могат да бъдат намерени на уебсайта на Центровете на САЩ за контрол и профилактика на заболяванията [Временни насоки за вземане, обработка и тестване на клинични проби от лица за болестта предизвикана от коронавирус 2019 \(COVID-19\)](#). (Центровете за контрол и профилактика на заболяванията, 2020).

Осигуряване на запаси и достъп до ключови лекарства, оборудване и съоръжения

С цел провеждане на профилактика и контрол на заболяванията от COVID-19, аптеките трябва да гарантират доставянето на лекарства, включително такива, използвани за профилактика, диагностика и лечение на заболявания, както и за снабдяването на медицинските екипи за поддръжка.

Аптеките трябва да определят фармацевт, който да ръководи закупуването, съхраняването и разпределянето на ключови лекарства, и да регулира складовите запаси според необходимостта, за да гарантира снабдяването за клиничната практика.

Списъкът включва антивирусни лекарства, противомикробни средства, антипиретици и аналгетици, а в болниците – кортикостероиди и няколко други категории лекарства. Снабдяването с медицински артикули (включително термометри, маски, а в болниците – и други предпазни средства (напр. респиратори, ръкавици и очила) трябва да бъде адекватно осигурено.

Вж. Насоки на МФФ „COVID-19: Клинична информация и насоки за лечение” (на разположение на адрес www.fip.org/coronavirus) и таблицата, разработена от Китайската фармацевтична асоциация в [Приложение 1](#). За списък на ключови съоръжения, оборудване и лични предпазни средства, също разработен от Китайската фармацевтична асоциация, вж. [Приложение 2](#).

В ситуации на изолация у дома на пациенти или лица под карантина, аптеките могат да играят важна роля за осигуряване на достъп до лекарства чрез доставки по домовете, не само за лечение на COVID-19, но и за други състояния, като хронични незаразни заболявания.

Почистване и дезинфекция

Тъй като COVID-19 може да се предава чрез капчици и при контакт, всички зони на болницата или аптеката, които е възможно да са били замърсени с вируса, трябва да бъдат дезинфекцирани. Предходните проучвания на SARS-CoV и БРС-CoV показват, че SARS-CoV-2 е чувствителен на ултравиолетово облъчване (UVC) и топлина (56°C в продължение на 30 минути) (Cinatl J Rabenau HF, 2005). Също така следните дезинфектанти могат ефективно да деактивират SARS-CoV-2: етер, 75% етанол, дезинфектанти съдържащи хлор, пероцетна киселина и хлороформ. Хлорхексидин не успява да деактивира ефективно SARS-CoV-2.

Kampf и сътрудници са заключили също от анализа на 22 проучвания, че човешки коронавируси, като коронавирусът на Тежкия остър респираторен синдром (SARS), коронавирусът на Близкоизточния респираторен синдром (MERS) или ендемични човешки коронавируси (HCoV) могат да издържат върху неодушевени повърхности като метал, стъкло или пластмаса до девет дни, но могат да бъдат ефективно

деактивирани чрез процедури за дезинфекция на повърхности с етанол (дори при 62–71%), 0,5% водороден пероксид или 0,1% натриев хипохлорит в рамките на една минута. (Kampf G, 2020)

По-нови доказателства от проучвания на SARS-CoV-2 (Neeltje van Doremalen, 2020), обаче стигат до заключението, че вирусът остава стабилен и жизнеспособен върху различни материали до 72 часа, както е показано в долната таблица:

Тип повърхност / аерозол	Жизнеспособност	Полуживот
Аерозол	До 3 часа	1,1-1,2 часа
Неръждаема стомана	До 48-72 часа	5,6 часа
Картон / хартия	До 24 часа	3,46 часа
Пластмаса	До 72 часа	6,8 часа
Мед	До 4 часа	0,7 часа

Тези изводи потвърждават изводите за SARS-CoV-1, при който тези форми на предаване бяха свързани с вътреболнично разпространение и супер-разпространение, и дават информация за усилията за смекчаване на пандемията. (Neeltje van Doremalen, 2020)

Персоналът на аптеката трябва да почиства и дезинфектира работната среда, а също и съответните предмети и оборудване, съгласно съответните насоки и разпоредби за почистване и дезинфекция. (Chinese Pharmaceutical Association, 2020)

За списък на дезинфектантите и приложението им спрямо обичайно замърсени предмети, вж. [Приложение 4](#).

Освен това Центровете на САЩ за контрол и профилактика на заболяванията (CDCs) са публикували [насоки](#) с подробни препоръки, относно почистването и дезинфекцията на домакинства, в които живеят лица, които са тествани, или такива с потвърден COVID-19, или които са се самоизолирали. Насоките целят да ограничат оцеляването на вируса в околната среда. Този документ установява важно разграничение между почистване и дезинфекция:

- **Почистване** се отнася до отстраняване на микроби, мръсотия и примеси от повърхности. Почистването не убива микробите, но като ги отстранява, намалява броя им и риска от разпространение на инфекция.
- **Дезинфекция** се отнася до използване на химични субстанции за убиване на микроби по повърхности. Този процес не почиства непременно мръсните повърхности и не премахва микроби, но като убива микробите по повърхностите след почистване, може допълнително да намали риска от разпространяване на зараза. (Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

Контрол на инфекцията: други предпазни мерки

1. Респираторна хигиена трябва да се спазва от всички, особено от болни лица, по всяко време. Респираторната хигиена обхваща покриване на устата и носа по време на кашляне или кихане с медицински маски, маски от плат, носни кърпички или сгънат лакът, последвано от хигиена на ръцете.
2. Материалите, използвани за покриване на устата или носа, трябва да се изхвърлят или да се почистят по правилен начин след използване (напр. носни кърпи от плат трябва да се изперат със сапун или препарат за пране и вода).
3. Избягвайте пряк контакт с телесни течности, особено устни и респираторни секрети, и изпражнения. Използвайте ръкавици за еднократна употреба и предпазни средства за очите, за да предпазите устата или дихателните си пътища, и когато боравите с изпражнения, урина и отпадъци. Прилагайте хигиена

на ръцете преди и след сваляне на ръкавици.

4. Ръкавици, хартиени салфетки и носни кърпи, маски и други отпадъци от болни лица или формирани по време на полагане на грижи за болни лица, трябва да бъдат поставяни в контейнер в стаята на болното лице, преди да бъдат изхвърлени заедно с другите битови отпадъци.
5. Избягвайте всякакъв друг вид възможен контакт с болни лица или замърсени предмети в непосредствената им околна среда (напр. избягвайте използването на общи четки за зъби, цигари, прибори за хранене, съдове за храна, напитки, хавлии, кърпи или спално бельо). Приборите за храна и съдовете за храна трябва да бъдат почиствани със сапун или препарат за съдове и вода след употреба и могат да бъдат използвани отново, вместо да бъдат изхвърляни. Това важи и за предпазните очила.
6. Почиствайте и дезинфектирайте често докосвани повърхности, като масички до леглата, рамките на леглата и други мебели в спалнята всеки ден с обикновени битови дезинфектанти, съдържащи разреден разтвор на белина (1 част белина към 99 части вода).
7. Почиствайте и дезинфектирайте повърхностите в банята и тоалетната поне веднъж дневно с обикновени битови дезинфектанти, съдържащи разреден разтвор на белина (1 част белина към 99 части вода). Хората трябва да прилагат мерки за поддържане на хигиена правилно и често, особено след използване на тоалетна (затворете капака на тоалетната преди да пуснете водата, за да се избегне разпространението на микроби). (Centre for Health Protection Hong Kong, 2020)
8. Почиствайте дрехите, спалното бельо, хавлиите и кърпите за ръце и др. на болните лица, като използвате обичаен сапун за пране и вода, или ги изпирайте в перална машина при 60–90°C с обикновен битов препарат за пране, и ги изсушавайте добре. Поставяйте замърсеното бельо в пликове за пране. Не изтръсквайте замърсени дрехи за пране. Страните могат да разгледат евентуални мерки за осигуряване изхвърлянето на отпадъците, когато е възможно, в санитарно депо, а не на ненаблюдавано открито сметище. Възможно е да са необходими допълнителни мерки, за да се избегне нехигиеничното повторно използване на ръкавици и маски и за да се избегне пряк контакт на кожата и дрехите със замърсените материали.
9. Използвайте ръкавици за еднократна употреба, предпазни средства за очите и защитно облекло (напр. пластмасови престилки), когато почиствате или обработвате повърхности, дрехи или бельо, замърсени с телесни течности. Прилагайте хигиена на ръцете преди и след сваляне на ръкавици. (World Health Organization, 2020)

Друг полезен документ за консултации и общи насоки относно профилактиката и контрола на огнища на респираторни заболявания е изготвен от СЗО и е на разположение [тук](#). (World Health Organization, 2014)

Контрол на инфекцията: измиване на ръцете и дезинфекция на ръцете

Аптеките играят важна роля в общественото здравеопазване, като повишават осведомеността за това колко е важно често и правилно да се мият ръцете и като държат на склад или приготвят дезинфектанти за ръце на спиртна основа.

Хигиената на ръцете е от съществено значение за предотвратяване на разпространението на вируса и трябва да се осъществява, като се прилага [правилната техника, препоръчвана от СЗО](#) и се използват или сапун и течаща вода, или дезинфектант на спиртна основа.

СЗО препоръчва формите за дезинфекция на ръцете да имат съдържание на спирт 80% етанол или 75% изопропилов спирт.

Как се приготвят форми за дезинфекция на ръцете на спиртна основа

За подробна информация за това как се приготвят форми за дезинфекция на ръцете, включително методи за изчисляване и приготвяне на формите и ръководство стъпка-по-стъпка за местни производители, вижте *Ръководство за производство на място: Форми за дезинфекция, препоръчани от СЗО*, издание на СЗО, което сме възпроизвели в настоящите насоки за по-лесна справка ([Приложение 3](#)).

Документът е достъпен също така на адрес:
https://www.who.int/gpsc/5may/Guide_to_Local_Production.pdf

Апеката като информационен ресурс

Фармацевтите и техните асоциации също могат да разработват информационни материали за общността (плакати, листовки, уебсайтове, текстови съобщения, съобщения от софтуерни приложения и др.), включващи информацията в настоящите насоки и всяка друга информация, която може да бъде от значение за местните нужди. Могат също така да организират срещи с обществеността с въпроси и отговори (в училища, общински центрове и др.).

МФФ е разработила и малък, лесен за печат плакат с ключови съвети, които фармацевтите могат да предоставят в редица различни сценарии.

МФФ е разработила и уебсайт, който предлага достъп до тези материали и други ресурси. Моля, посещавайте периодично www.fip.org/coronavirus за актуална информация. Освен материалите на МФФ на различни езици, тази уеб страница съдържа и насоки, разработени от Китайската фармацевтична организация, на английски и на китайски език.

Освен тези ресурси, можете да намерите и обширна международна компилация от комуникационни ресурси, достъпни онлайн на различни езици, описани в раздела [Други ресурси и информация](#).

Намаляване на опасенията: пътувания

Хората може да се притесняват от възможността да пътуват в един и същ самолет, кораб, автобус или друго превозно средство с лице, заразено с COVID-19, и е възможно да попитат за това в апеката.

Тъй като предаването на вируса COVID-19 по света се увеличава, препоръчва се на обществеността да отлага пътувания, които не са от съществено значение.

Обществеността трябва да се съобразява със съветите за здравето, дадени по-долу, когато се предприемат пътувания:

1. Избягвайте пътувания до зони, в които има широко разпространено предаване на вируса COVID-19 в общността;
2. Когато пътувате до страни/ зони с активно предаване на вируса COVID-19 в общността, избягвайте близки контакти с лица, които имат висока температура или респираторни симптоми. Ако контактът с тях е неизбежен, сложете си хирургическа маска и продължавайте да използвате маска до 14 дни след завръщането си във Вашата страна;
3. Избягвайте посещения в болници. Ако е необходимо да посетите болница, сложете си хирургическа маска и спазвайте стриктна лична хигиена и хигиена на ръцете;
4. Избягвайте докосвания на животни (включително дивеч), домашни птици /

- птици и изпражненията им;
5. Избягвайте посещения на мокри пазари, пазари на живи домашни птици и ферми;
 6. Не консумирайте месо от дивеч и не посещавайте заведения за хранене, в които се сервира месо от дивеч;
 7. Спазвайте правилата за безопасност и хигиена на хранене, като избягване на консумацията на сурови или недостатъчно сготвени животински продукти, включително мляко, яйца и месо, или храни, които могат да бъдат замърсени с животински секрети, екскрети (като урина) или замърсени продукти, освен ако не са правилно сготвени, измити или обелени;
 8. Ако се чувствате неразположени по време на пътуване, особено ако имате висока температура или кашлица, носете хирургическа маска, информирайте персонала на хотела или придружаващите Ви служебни лица и потърсете веднага консултация с медицинско лице; и
 9. След като се върнете в страната си, консултирайте се с медицински професионалист веднага, ако имате висока температура или други симптоми, поемете инициативата да го информирате за неотдавнашни пътувания и излагане на контакт с животни и носете хирургическа маска, за да помогнете за предотвратяване на разпространението на заболяването.

Полезно е да се напомни на хората, че разпространението на COVID-19 от човек на човек става главно чрез капчици от дихателната система, които се образуват, когато заразено лице кашля или киха, подобно на разпространението на грип и други респираторни патогени. Следователно това може да се случи по време на пътуване. Трябва да се напомни и за самодисциплината за избягване на контакт с кожата и въздържане от докосване на лицето.

И така, ако дадено лице има висока температура и кашлица, трябва да му се препоръча да избягва пътувания.

Няколко страни вземат мерки за ограничаване на пътуванията или за проверка на пътниците по летища и пристанища с цел ранно откриване на пътници със симптоми, за по-нататъшна оценка и лечение, като по този начин предотвратяват износа на заболяването и същевременно свеждат до минимум смущенията в международния трафик.

Скринингът включва: проверка за признаци и симптоми (треска над 38°C, кашлица); разговори с пътници със симптоми на инфекция на дихателните пътища, пристигащи от засегнати зони; насочване на пътници със симптоми към по-нататъшен медицински преглед, последван от изследвания за SARS-CoV-2; и задържане на потвърдените случаи в изолация и за лечение. (World Health Organization, 2020)

Библиография

Associação Nacional das Farmácias de Portugal. (2020). *Portuguese community pharmacies: Preventive and security good practices for COVID-19*. Lisbon: ANF.

Centers for Disease Control and Prevention. (06 de March de 2020). *Environmental cleaning and Desinfection Recommendations. Interim recommendations for US Households with Suspected/confirmed Coronaviruses Disease 2019*. Fonte: Centers for Disease Control and Prevention: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/home/cleaning-disinfection.html>

Centers for Disease Control and Prevention. (7 de March de 2020). *Interim Clinical Guidance for Management of Patients with Confirmed Coronavirus Disease (COVID-19)*. Fonte: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/clinical-guidance-management-patients.html>

Centers for Disease Control and Prevention. (31 de January de 2020). *Interim Guidance for Healthcare Professionals*. Acesso em 1 de February de 2020, disponível em CDC - 2019 Novel Coronavirus: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/hcp/clinical-criteria.html#foot1>

Centers for Disease Control and Prevention. (10 de March de 2020). *Interim Infection Prevention and Control Recommendations for Patients with Suspected or Confirmed Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Healthcare Settings*. Fonte: https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/infection-control/control-recommendations.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2Fhcp%2Finfection-control.html

Centers for Disease Control and Prevention. (2020). *Three Key Factors Required for a Respirator to be Effective*. Fonte: <https://www.cdc.gov/niosh/npptl/pdfs/KeyFactorsRequiredResp01042018-508.pdf>

Centre for Health Protection Hong Kong. (2020). *Frequently Asked Questions on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*. Fonte: <https://www.chp.gov.hk/en/features/102624.html>

Centro de Informação do Medicamento - CEDIME Portugal. (2020). *Plano de contingência COVID-19 - Farmácia*. Lisbon: CEDIME.

Chinese Pharmaceutical Association. (2020). *Coronavirus SARS-CoV-2 Infection: Expert Consensus on Guidance and Prevention Strategies for Hospital Pharmacists and the Pharmacy Workforce (2nd Edition)*. Beijing: Chinese Pharmaceutical Association.

Cinatl J Rabenau HF, M. B. (2005). Stability and inactivation of SARS coronavirus[J]. *Med Microbiol Immunol*, 194((1-2)), 1-6. Fonte: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15118911>

Federfarma. (12 de March de 2020). *Emergenza coronavirus e consegna farmaci a domicilio, iniziativa Croce Rossa Italiana in collaborazione con Federfarma*. Fonte: Federfarma.it: <https://www.federfarma.it/Edicola/Filodiretto/VediNotizia.aspx?id=20996>

Ghebreyesus, T. A. (16 de March de 2020). *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 16 March 2020*. Fonte: World Health Organization: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---16-march-2020>

INFARMED - Autoridade Nacional do Medicamento e Produtos de Saúde. (2020). *Orientações técnicas para farmácias no âmbito da pandemia COVID-19*. Lisbon: INFARMED.

Kampf G, T. D. (2020). Persistence of coronaviruses on inanimate surfaces and its inactivation with biocidal agents. *J Hosp Infect*. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jhin.2020.01.022>

Neeltje van Doremalen, D. H.-S. (17 de March de 2020). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *New England Journal of Medicine*. Fonte: <https://www.nejm.org/doi/10.1056/NEJMc2004973>

Ruiyun Li, S. P. (16 de March de 2020). Substantial undocumented infection facilitates the rapid dissemination of novel coronavirus (SARS-CoV2). *Science*. doi:10.1126/science.abb3221

Shuo Feng, C. S. (20 de March de 2020). Rational use of face masks in the COVID-19 pandemic. *The Lancet*. Fonte:

<https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2213-2600%2820%2930134-X>

US Department of Labor - Occupational Safety and Health Administration. (2020). *Guidance on Preparing Workplaces for COVID-19*. Fonte: <https://www.osha.gov/Publications/OSHA3990.pdf>

World Health Organization. (2009). *Natural Ventilation for Infection Control in Health-Care Settings*. Fonte: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK143284/pdf/Bookshelf_NBK143284.pdf

World Health Organization. (April de 2010). *Guide to Local Production: WHO-recommended Handrub Formulations*. Fonte: https://www.who.int/gpsc/5may/Guide_to_Local_Production.pdf

World Health Organization. (2014). *Infection prevention and control of epidemic-and pandemic-prone acute respiratory infections in health care. WHO Guidelines*. Fonte: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112656/9789241507134_eng.pdf?sequence=1

World Health Organization. (28 de January de 2020). *Advice on the use of masks in the community, during home care and in health care settings in the context of the novel coronavirus (2019-nCoV) outbreak*. Fonte: [https://www.who.int/publications-detail/advice-on-the-use-of-masks-the-community-during-home-care-and-in-health-care-settings-in-the-context-of-the-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)-outbreak](https://www.who.int/publications-detail/advice-on-the-use-of-masks-the-community-during-home-care-and-in-health-care-settings-in-the-context-of-the-novel-coronavirus-(2019-ncov)-outbreak)

World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: When and how to use masks*. Fonte: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/when-and-how-to-use-masks>

World Health Organization. (20 de January de 2020). *Home care for patients with suspected novel coronavirus (nCoV) infection presenting with mild symptoms and management of contacts*. Fonte: [https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts)

World Health Organization. (24 de January de 2020). *Updated WHO advice for international traffic in relation to the outbreak of the novel coronavirus 2019-nCoV*. Fonte: https://www.who.int/ith/2019-nCoV_advice_for_international_traffic/en/

World Health Organization. (25 de January de 2020). *Infection prevention and control during health care when novel coronavirus (nCoV) infection is suspected: interim guidance*. Fonte: [https://www.who.int/publications-detail/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected-20200125](https://www.who.int/publications-detail/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125)

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на ключови лекарства за лечение на COVID-19

Настоящият списък е съставен от Китайската фармацевтична асоциация, с изключение на парацетамол, който е добавен от МФФ. За обосновка и допълнителни препратки за всяка терапевтична възможност се консултирайте с оригиналния документ (на английски език), който е на разположение на специалната уеб страница на МФФ. (Chinese Pharmaceutical Association, 2020) Забележка: Настоящият списък е само за справка, медицинските институции могат да правят корекции съобразно своите специфични условия.

Тип лечение	Наименование на лекарството	Форма на дозировка и спецификация
Антивирусно лечение	Рекомбинантен човешки интерферон	Рекомбинантен човешки интерферон α -2a инжекция 3 милиона IU, 5 милиона IU; Рекомбинантен човешки интерферон α -2b инжекция; Рекомбинантен човешки интерферон α -2b инжекция (P.putida): 3 милиона IU, 5 милиона IU
	Лопинавир / Ритонавир	Капсула : лопинавир 200mg, ритонавир 50mg
	Рибавирин	Инжекция: 1ml: 0,1g
Антимикробни агенти	Съгласно съществуващия лекарствен списък на медицинската институция	
Лечение с антипиретици и аналгетици	Ибупрофен	Таблетки, гранули: 0,1g, 0,2g; Капсула: 0,2g; Със забавено освобождаване (таблетка, капсула): 0,3g; Разтвор: 60ml:1,2g, 100ml:2g
	Парацетамол / ацетаминофен	До 4 g на ден
	Съгласно съществуващия лекарствен списък на вашата медицинска институция	
Кортикостероиди (когато е строго необходимо, по медицинска преценка за отделните пациенти, предимно в болнична обстановка)	Метилпреднизолон	Таблетка: 4mg (Натриев сукцинат) стерилен прах за инжектиране : 40mg, 500mg
Микроекологични препарати за чревния тракт	Съгласно съществуващия лекарствен списък на вашата медицинска институция	
Друго лечение за гастроинтестиналния тракт	Съгласно съществуващия лекарствен списък на вашата медицинска институция	
Лечение против кашлица	Съгласно съществуващия лекарствен списък на вашата медицинска институция	
Лечение за отделяне на храчки	Съгласно съществуващия лекарствен списък на вашата медицинска институция	
Анти-астматично лечение	Съгласно съществуващия лекарствен списък на вашата медицинска институция	
Китайски патентовани лекарства	Huoxiangzhengqi	Мека капсула: 0,45g; Хапче с точно съдържимо: 2,6g/пакетче Концентрирани хапчета: 8 хапчета с точно съдържимо са равни на 3g билкови късове Тинктура : 10ml; Разтвор за орална употреба: 10ml
	Jinhua Qinggan	Гранули: 5g (равни на 17,3g билкови късове)
	LianhuaQingwen	Капсула: 0,35g; Гранули: 6g/пакетче
	ShufengJiedu	Капсула: 0,52g
	Fangfengtongsheng	Концентрирани хапчета: 8 хапчета са равни на 6g билкови късове; Хапчета с добавена вода: 6g/пакетче Гранули: 3g/пакетче
	Xiyanping	Инжекция : 2ml:50mg,5ml:125mg
	Xuebijing	Инжекция : 10ml
	Shenfu	Инжекция : 10ml
	Shengmai	Инжекция: 10ml, 20ml

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Списък на ключови съоръжения, оборудване и лични предпазни средства за инфекции с COVID-19

Настоящият списък е съставен от Китайската фармацевтична асоциация. Той е приложим конкретно за условията на болнични аптеки. За повече подробности се консултирайте с оригиналния документ (на английски език), който е на разположение на специалната уеб страница на МФФ. (Chinese Pharmaceutical Association, 2020)

Класификация		Наименование
Съоръжения	Съществени	Изолиран прозорец за раздаване (шубер)
	По избор	Биологично безопасен шкаф
Оборудване	Съществено	УВ лампа
		Стерилизатор на въздуха
		Оборудване за измерване на телесна температура
		Парен стерилизатор под високо налягане
		Кутия за пренос
	По избор	Интелигентно оборудване за раздаване
Лични предпазни средства	Съществени	Медицински предпазни маски
		Работна шапка за еднократна употреба
		Ръкавици за еднократна употреба
		Работен гащеризон
	По избор	Медицински хирургически маски
		Медицински предпазни маски (маска №95 или равностойна)
		Предпазни щитове за лице
		Електрически респиратор с въздухоподаване и по избор с прахов филтър или филтърен резервоар
		Предпазни очила
		Дебели гумени ръкавици с дълъг ръкав
		Работни обувки
		Гумени ботуши
		Водонепроницаеми покривала за ботуши
		Покривала за обувки, за еднократна употреба
		Медицинска престилка
		Водонепроницаема престилка
		Водонепроницаема изолираща престилка

ПРИЛОЖЕНИЕ 3: Насоки на СЗО за производство на място на форми за дезинфекция на ръцете

Източник: [Насоки за производство на място: Препоръчани от СЗО форми за дезинфекция на ръцете](#) (World Health Organization, 2010)

Необходими материали (производство в малки количества)

РЕАГЕНТИ ЗА ФОРМА 1:	РЕАГЕНТИ ЗА ФОРМА 2:
• Етанол 96% • Водороден пероксид 3% • Глицерол 98% • Стерилна дестилирана или преварена студена вода	• Изопропилов спирт 99,8% • Водороден пероксид 3% • Глицерол 98% • Стерилна дестилирана или преварена студена вода

- 10-литрови стъклени или пластмасови бутилки с капачки на винт (1), или
- 50-литрови пластмасови контейнери (за предпочитане от полипропилен или полиетилен с голяма плътност, прозрачни, за да се вижда нивото на течността) (2), или
- Контейнери от неръждаема стомана с вместимост 80–100 литра (за смесване без преливане) (3, 4);
- Дървени, пластмасови или метални бъркалки (5);
- Мерителни цилиндри и мерителни кани (6, 7);
- Пластмасова или метална фуния
- 100 ml пластмасови бутилки с херметични капачки (8);
- 500 ml стъклени или пластмасови бутилки с винтови капачки (8);
- Спиртомер: температурната скала е долу, а скалата за концентрация на етанол (обемни проценти) е горе (9, 10, 11).

ЗАБЕЛЕЖКА

- Глицерол: използва се като овлажнител, но може да се използват други омекотяващи средства за поддържане на кожата, при условие че са евтини, широко достъпни и могат да се смесват с вода и спирт, и не повишават токсичността и не причиняват алергии.
- Водороден пероксид: използва се за деактивиране на замърсяващи бактериални спори в разтвора и не е активно вещество в антисептиката за ръце.
- Всяка друга добавка към двете форми трябва да бъде ясно обозначена и да бъде нетоксична, за случаи на случайно поглъщане.
- Може да бъде добавен оцветител, за различаване от други течности, но не трябва да повишава токсичността, да причинява алергии или да нарушава антимикробните свойства. Добавянето на парфюми или бои не се препоръчва поради риск от алергични реакции.

МЕТОД: 10-ЛИТРОВИ ПРЕПАРАТИ

Подходящи са десетлитрови стъклени или пластмасови бутилки с винтови капачки.

Препоръчително количество продукти:

ФОРМА 1	ФОРМА 2
• Етанол 96%: 8333 ml • Водороден пероксид 3%: 417 ml • Глицерол 98%: 145 ml	• Изопропилов спирт 99,8%: 7515 ml • Водороден пероксид 3%: 417 ml • Глицерол 98%: 145 ml

Приготвяне стъпка по стъпка:

1. Спиртът за рецептурата се налива в голямата бутилка или контейнер до знака за градуиране.

4. След това бутилката/ контейнерът се допълва до знака за 10-литра със стерилна дестилирана или студена преварена вода.

2. Добавя се водородния пероксид, като се използва мерителен цилиндър

5. Капакът или винтовата капачка се поставят върху контейнера/ бутилката колкото е възможно по-скоро след приготвянето, за да се избегне изпаряване.

3. Добавя се глицерол, като се използва мерителен цилиндър. Тъй като глицеролът е много вискозен и залепва по стената на мерителния цилиндър, той трябва да се изплакне със стерилна дестилирана или студена преварена вода и след това да бъде изпразнен в бутилката / контейнера.

6. Разтворът се смесва с леко разклащане, според случая, или се използва бъркалка.

7. Разделете незабавно разтвора в контейнерите за крайна употреба (напр. 500 или 100 ml пластмасови бутилки) и поставете бутилките под карантина за 72 часа преди употреба. Това дава време да бъдат унищожени всякакви спори в спирта или в новите/ повторно използвани бутилки.

Крайни продукти

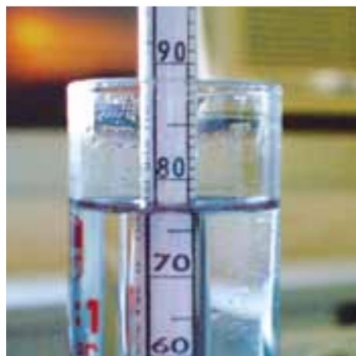
ФОРМА 1	ФОРМА 2
Крайни концентрации: • Етанол 80% (v/v), • Глицерол 1,45% (v/v), • Водороден пероксид 0,125% (v/v)	Крайни концентрации: • Изопропилов спирт 75% (v/v) • Глицерол 1,45% (v/v), • Водороден пероксид 0,125% (v/v)

Контрол на качеството

1. Всеки път, когато няма сертификат за анализ, трябва да се извършва анализ преди производството, за да се гарантира титруването на спирта (т.е. производство на място). Проверете концентрацията на спирта със спиртомер и направете необходимите обемни корекции във формата на препарата, за да получите крайната препоръчителна концентрация.

2. Анализът след производството е задължителен, ако се използва разтвор или с етанол, или с изопропанол. Използвайте спиртомера, за да контролирате концентрацията на спирта в разтвора за крайна употреба. Приемливите граници трябва да бъдат установени на $\pm 5\%$ от целевата концентрация (75%–85% за етанол).

3. Спиртомерът, показан в тази информационна листовка, е за използване с етанол; ако се използва за контрол на разтвор с изопропанол, 75%-процентов ще показва 77% ($\pm 1\%$) по скалата при 25°C.

Обща информация

Поставянето на етикети трябва да бъде в съответствие с националните насоки и трябва да включва следното:

- Наименование на институцията;
- Препоръчвана от СЗО форма на дезинфектант;
- Само за външна употреба;
- Избягвайте контакт с очите;
- Пазете от деца;
- Дата на производство и номер на партида;
- Употреба: Нанесете шепа от дезинфектанта на спиртна основа и покрийте всички повърхности на ръцете. Търкайте ръцете, докато изсъхнат.
- Състав: етанол или изопропанол, глицерол и водороден пероксид.
- Запалимо: пазете от огън и топлина.

Производствени и складови помещения:

- Производствените и складовите помещения в идеалния случай трябва да бъдат климатизирани или хладни стаи. В тези зони не трябва да се позволява открит пламък или тютюнопушене.
- Препоръчваните от СЗО форми на дезинфектант не трябва да се произвеждат в количества, надвишаващи 50 литра, на място или в централни аптеки, които не разполагат със специализирана климатизация и вентилация.
- Тъй като неразреденият етанол е силно запалим и може да се запали при ниски температури до 10°C, той трябва да се разрежда в производствените помещения директно до гореспоменатата концентрация. Температурата на възпламеняване на етанол 80% (v/v) и на изопропилов спирт 75% (v/v) е съответно 17,5°C и 19°C.
- При складирането на съставките и на крайния продукт трябва да се спазват националните насоки за безопасност и местните законови изисквания.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4: Жизнеспособност на SARS-CoV-2 в аерозоли и по различни повърхности, и списък на дезинфектанти за обичайно замърсявани предмети

Тип повърхност / аерозол	Жизнеспособност	Полуживот
Аерозол	До 3 часа	1,1-1,2 часа
Неръждаема стомана	До 48-72 часа	5,6 часа
Картон / хартия	До 24 часа	3,46 часа
Пластмаса	До 72 часа	6,8 часа
Мед	До 4 часа	0,7 часа

Източник: (Neeltje van Doremalen, 2020)

Следният списък е съставен от Китайската фармацевтична асоциация. За повече подробности се консултирайте с оригиналния документ (на английски език), който е на разположение на специалната уеб страница на МФФ. (Chinese Pharmaceutical Association, 2020)

Обект за дезинфекция	Тип дезинфектант	Консумативи
Повърхност на обект от околната среда	Дезинфектант съдържащ хлор (1000mg/L), хлорен диоксид (500mg/L), спирт 75%	Абсорбиращ материал за еднократна употреба
Ръце	Бързо съхнещ дезинфектант за ръце, съдържащ спирт, дезинфектант съдържащ хлор, водороден пероксид	
Кожа	Дезинфектант на йодна основа 0,5%, водороден пероксид	
Лигавица	Дезинфектант на йодна основа 0,5%	
Въздух в закрити помещения	Пероцетна киселина, хлорен диоксид, водороден пероксид	
Замърсител	Дезинфектант съдържащ хлор (5000-20000mg/L), дезинфектант на прах или белина на прах с водопоглъщащ агент	
Текстил, напр. дрехи, спално бельо	Дезинфектант, съдържащ хлор (500mg/L, етилен оксид	
Рецепти	Етилен оксид	

Валидност

Настоящият документ първоначално е изготвен въз основа на общоприетите доказателства към 5 февруари 2020 г. Актуализиран е по отношение на номенклатурата на вируса и заболяването на 12 февруари 2020 г. и отново е актуализиран на 26 март 2020 г. съобразно новите налични доказателства.

Отказ от отговорност

Настоящият документ се основава на наличните доказателства и препоръките на авторитетни организации като Световната здравна организация, Центровете за контрол и профилактика на заболявания в САЩ и Европа, и други, както са цитирани към времето на публикуване. Наличните знания за COVID-19 се променят бързо и съответно могат да се променят и тези препоръки. Независимо че МФФ се стреми да поддържа настоящите насоки актуални, за най-нови актуализации препоръчваме да се консултирате с уебсайтовете на тези организации и всички налични нови доказателства.

Благодарности

МФФ благодари на международната работна група, която изготви настоящия документ:

Председател: **Jane Dawson**, FPS – Секция на МФФ за военна и спешна фармация, Нова Зеландия

Marwan Akel, Ливански международен университет, Ливан

Julien Fonsart, Президент на секция по клинична биология на МФФ, Франция

Laurence Josset, Centre National de Référence Virus Influenzae, Centre de Biologie et Pathologie Nord (Лион), Франция

Scarlett Pong, Фармацевтично общество на Хонконг

Eduardo Savio, Уругвайска асоциация по химия и фармация, Уругвай

Lars-Åke Söderlund, Президент на секция за общностни аптеки на МФФ, Швеция

Gonçalo Sousa Pinto, водещ специалист на МФФ по развитие и преобразуване на фармацевтични практики

Jacqueline Surugue, Вицепрезидент на МФФ, болничен фармацевт, Франция

Zhao Rongsheng, Трета болница към Пекиния университет, Фармацевтичен отдел, Заместник-председател на Комисията по болнична фармация при Китайската фармацевтична асоциация; Заместник-председател на Комисията по доказателствено обоснована фармация на Китайската фармацевтична асоциация, Китай

Международна федерация по фармация (FIP)
Andries Bickerweg 5
2517 JP, Хага
Нидерландия
Тел.: +31-70-3021970
Факс: +31-70-3021999
Имейл: fip@fip.org

www.fip.org/coronavirus

Актуализиран на 26 март 2020 г.

Документът е преведен от английски на български език от професионална агенция за преводи „Конфидент“ ЕООД по задание на Регионална фармацевтична колегия София-Столична на **Българския фармацевтичен съюз**. При разлика между текстовете на двата езика предимство има оригиналният текст на английски език на Международната федерация по фармация. Авторското право е на Международната федерация по фармация.

Долуподписаният, Иван Туртуриков, удостоверявам верността на извършения от мен превод от английски на български език на приложения документ. Преводът се състои от 32 (тридесет и две) страници.

Преводач: Иван Туртуриков